

Se, hvilket menneske

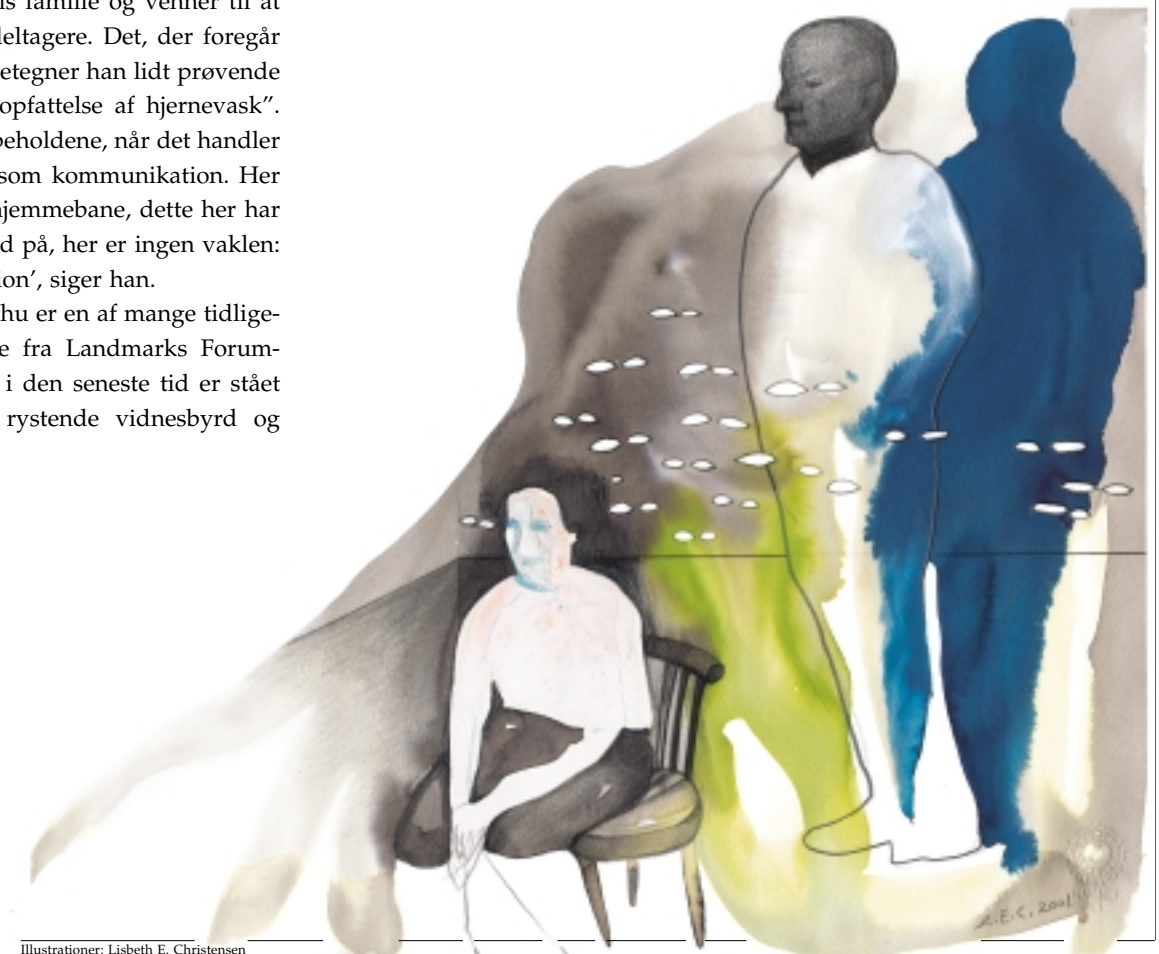
Deltagere på Landmark Educations kurser risikerer ydmygelser, sammenbrud og i værste fald vejen rundt om psykiatrisk afdeling. Dansk Psykolog Forening er blandt de mange skarpe kritikere – og der tegner sig politisk vilje til at gribe ind.

Vederstyggelig. Modbydelig. Gående langt over enhver etisk grænse. Sådan betegner *Jess Myrthu*, en af Danmarks mest velanskrevne kommunikationseksperter, den metode, kursusvirksomheden Landmark Education hverver kursister på. Deltagere, som selv er under pres, tvinger på raffineret vis familie og venner til at blive nye deltagere. Det, der foregår på kurset, betegner han lidt prøvende som "min opfattelse af hjernevask". Væk er forbeholdene, når det handler om kurset som kommunikation. Her er han på hjemmebane, dette her har han forstand på, her er ingen vaklen: 'Manipulation', siger han.

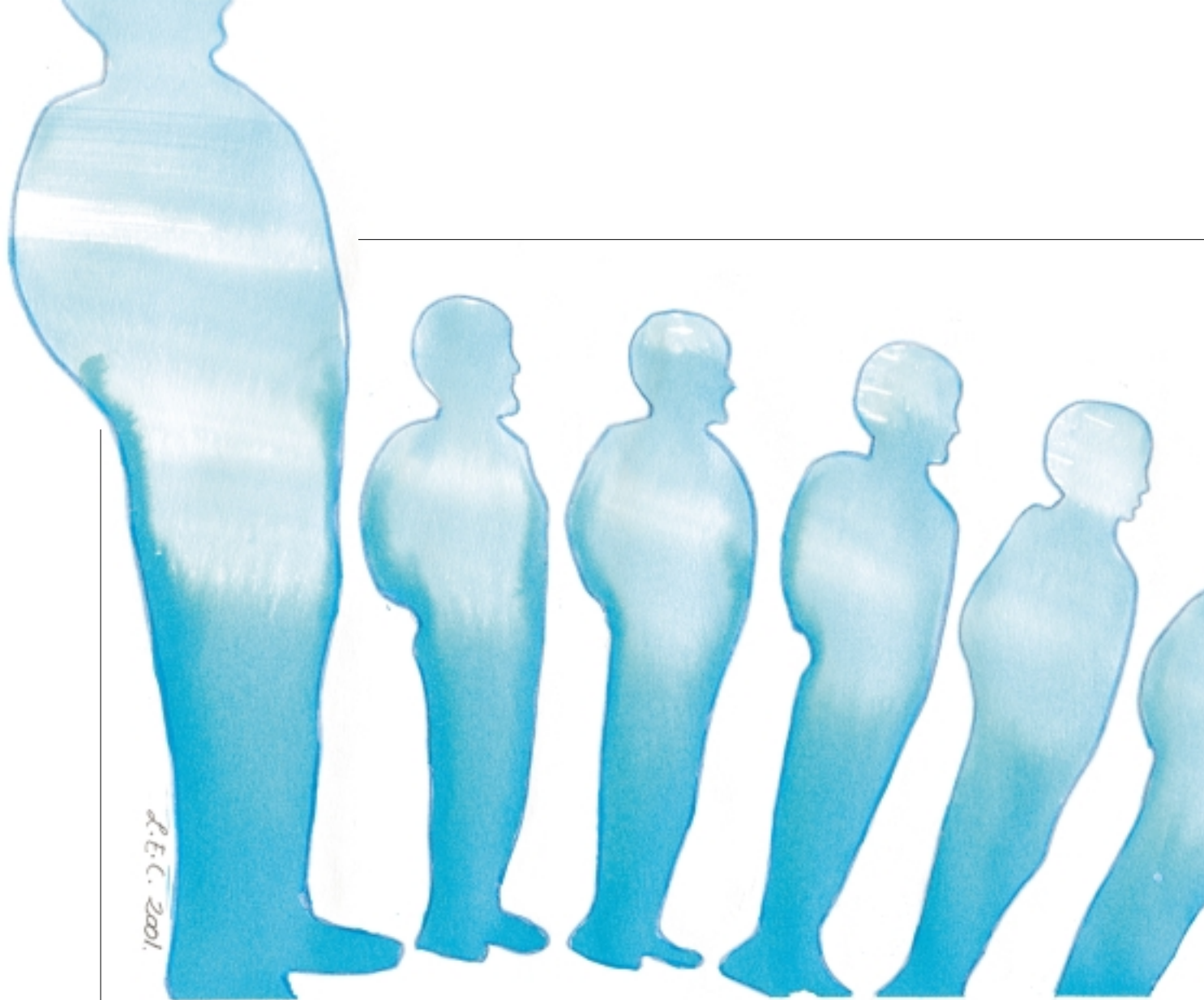
Jess Myrthu er en af mange tidligere deltagere fra Landmarks Forumkurser, der i den seneste tid er stået frem med rystende vidnesbyrd og

lammende kritik af det, der i en mere ufarlig terminologi kaldes et kursus i personlig udvikling, men som af disse kritiske vidner får 'overgreb' og mange tilsvarende ord hæftet på sig.

I magasinet *Euroman*, i *Berlingske Tidende*, *BT*, *Kristeligt Dagblad* m.fl., ▶ ▶ ▶

Illustrationer: Lisbeth E. Christensen

▶ ▶ ▶ og ikke mindst i TV-avisen har "Landmark-sagen" været genstand for seriøs behandling. Mennesker, der har overværet nedgøringen af andre, og som har oplevet andres sammenbrud eller selv er brudt sammen, er i sagens tjeneste stået frem med navn og ansigt for at advare andre. En kursuddeltager, der gik i sort, blev efter eget udsagn droppet midtvejs og måtte indlægges på psykiatrisk afdeling – han valgte efterfølgende alligevel at træde frem. Pårørende til kursuddeltagere, der har skiftet deres gamle personlighed ud med en ny og overbejstret, har fortalt om de skræmmende personlighedsmæssige forandringer, de oplevede hos deres venner eller familiemedlemmer.

I DR1's Søndagsmagasinet den 4. marts afviste Landmarks danske direktør *Ivan Fruergaard* med et stift grin, at han kunne tage kritikken al-

vorligt. Det kunne dog blandt mange andre Dansk Psykolog Forening. Den 5. marts skrev foreningen til sundhedsminister *Arne Rolighed* og formanden for Folketingets sundhedsudvalg *Yvonne Herløv Andersen* og gjorde opmærksom på sagens perspektiver. Den 6. marts tilkendegav Arne Rolighed, at han ville lade Sundhedsstyrelsen tage sagen op, og Yvonne Herløv Andersen tilsluttede sig uden tøven, at området må reguleres.

Mange betænkeligheder

Dansk Psykolog Forening har interesseret sig for Landmark Education, siden den amerikanske virksomhed i 1998 etablerede sig i Danmark. Men hvorfor, når der ikke er psykologer involveret?

- Fordi der i forvejen har været et

Landmark Education

Landmark Education er en af verdens største kursusvirksomheder, grundlagt i USA i 1991 og nu aktiv i omkring 60 lande. Virksomheden udvikler efter eget udsagn kursisternes personlighed, så de bliver i stand til at leve et effektivt, tilfredsstillende og kreativt liv.

Herhjemme har Landmark opereret siden 1998, og angiveligt har mere end 3.000 danskere deltaget på et Landmark-kursus. Begynderkurset kaldes Forum, pris 3.150 kr. Senere kurser bliver dyrere.

En søgning på Internet-søgemaskinen Google giver 351.000 internationale svar på søgeordet 'Landmark Education'. En overvældende del af opslagene rummer en kritisk, afstandtagende holdning til virksomheden, som ofte forbindes med begreber som 'kult', 'sekt' og 'nyreligiøsitet'. Alene den københavnske afdeling af Dialogcentret, der hjælper personer, som er i vanskeligheder efter at være blevet engageret i nyreligiøse bevægelser, modtager gennemsnitlig 15 månedlige henvendelser om Landmark.

Landmark møder ifølge Psykolog Nyts oplysninger betegnelser som 'kult' og 'sekt' med sagsanlæg og er meget tilbageholdende med svar på kritik og med kontakt til presse og offentlighed.

"I stedet for at udvikle mig brød jeg sammen."

Mette, Landmark-kursist gennem mange år, til bladet *Euroman*

gråt terapimarked i Danmark og med Landmark noget, der kan minde om et sort. Som det aktuelt ses beskrevet, kan deltagere blive udsat for gruppepres, overgreb, ja hvad som helst og være ganske fredløse. Det er ganske urimeligt, at mennesker skal lede i blinde og uden sikkerhedskontrol eller klagemuligheder, hvis de udsættes for overgreb – uanset om vi kalder det kursusaktivitet eller terapi, siger *Johanne Bratbo*.

De betænkeligheder, der ligger bag Dansk Psykolog Forenings henvendelse til politikerne, går ifølge *Johanne Bratbo* i flere retninger. En egentlig psykologisk vinkel er, at deltagerne bringes i en sindstilstand, der får dem til uden begrænsning – eller ud over deres egne grænser – at fortælle om traumatiske og dybt personlige problemstillinger foran en forsamling på flere hundrede mennesker. Det er

problemstillinger, som man i behandlingsmæssig sammenhæng ved skal tackles med stor omhu, men som her bliver den aktive ingrediens i den 'personlighedsudvikling', Landmark ønsker.

- På de tre døgn, som det såkaldte Forum-kursus varer, skal personen give slip på sig selv og på den tilgængelige ideologi. I faglig forstand kan det aldrig være anbefalelsesværdigt at forsøge at skabe så markante forandringer i det tempo. Fænomenet er selvfølgelig ikke nyt, for år tilbage så vi gestaltweekender og andre ting, som også skabte umiddelbare forandringer. Men i Landmark er det for det første så systematiseret, for det andet ledes kurserne af autodidakte kursusholdere – *coaches*, som det hedder i dette univers – hvis eneste forudsætning for at indgå i disse problemstillinger er Landmarks egne ▶ ▶ ▶

► ► ► træningskurser. Kan de samle kursister op, det går galt for?

- Men vi ser i det hele taget i Landmarks koncept mange, mange ting, der vækker til bekymring. Det gør det naturligt at henlede politikerne på et gammelt paradoks: at der er en meget omfattende regulering, når der fysisk skæres i en person – tilsyn, uddannelseskrav til lægen, klagemulighed m.v. – medens der er fuldstændig frit slag på kursusmarkedet og på det terapeutiske marked til at udsætte personer for alvorlige sjælelige indgreb. Uden etik, uden uddannelseskrav, uden efterfølgende klagemulighed.

Der må krav til

Dansk Psykolog Forenings brev til politikerne beskrev en række hovedproblemstillinger, som var aktualiseret med Landmark-sagen – nemlig de etiske og kvalitative krav, der efter foreningens opfattelse burde stilles til sådan virksomhed. I hovedpunkter:

- 1) Krav til kompetence og kvalifikationer for at kunne udøve de pågældende metoder.
- 2) Krav til beskrivelse af de anvendte faglige metoder og koncepter.
- 3) Sikring af respekt for klientens (kursusdeltagerens) værdighed og valgmuligheder.
- 4) Ansvar over for klienten (kursusdeltageren) knyttet til udøvelsen af de pågældende metoder.
- 5) Regulering af brug af forretnings- og reklameringsmetoder.

Dagen efter var der i TV-avisen utvetydig støtte til grundsynspunkterne fra Yvonne Herløv Andersen, som erklærede sig enig med Johanne Bratbo i, at der var behov for en certificeringsordning. Hun sagde bl.a.:

- Vi skal stille krav til kursusudbydere, så det klart fremgår, hvad de udbyder. Jeg har været på Internettet og kigge på Landmark, og man kan ikke se, hvem de er, hvad de vil, og hvordan deres kursusledere er uddannet.

- Sundhedsmyndighederne og Sundhedsstyrelsen må kunne vejlede mennesker, der vil på kursus. Det må ikke være sådan, at folk får ødelagt deres personlighed og bagefter skal samles op på psykiatrisk hospital.

- Alle og enhver kan arbejde som psykoterapeut, titlen er ikke beskyttet. Jeg mener, at man må opsætte krav til uddannelsen, der svarer til det, man udbyder. Når man går så tæt på deltagerne, så sker der jo mange gange det, at de går i stykker. Så er der ikke nogen til at samle op bagefter, for den uddannelse har de åbenbart ikke, eller også bekymrer de sig ikke for den side af sagen.

- Vil man udbyde disse ydelser, må man have en uddannelse, der garanterer, at man kan hjælpe folk over de kriser, som de kommer i, udtalte Yvonne Herløv Andersen.

Internationalt pres

I Dansk Psykolog Forening udtrykker Johanne Bratbo stor tilfredshed med den hurtige politiske reaktion, herunder løftet om, at Sundhedsstyrelsen nu skal se på dagen. Men foreningen tager også andre initiativer.

- Vi har benyttet lejligheden til at kontakte den amerikanske psykolog-

forening, APA, hvis styrelsesmedlem *Raymond D. Fowler* af Landmark bliver brugt som garant for, at kurserne er uden risiko for deltagerne. Jeg mødtes med ham på en kongres i sommeren 2000 og forelagde ham den danske bestyrtelse over støtten til Landmarks metoder. Fowler ville på den foranledning henvende sig til sin 'kontaktperson' (som han sagde) i Landmark for at sikre sig, at APA som organisation ikke blev brugt som reference.

- Der er imidlertid intet sket, og Raymond D. Fowler har heller ikke trukket sin faglige støtte til Landmark tilbage. Derfor har vi bedt formanden for APA om en forklaring.

- Vi tager også sagen op på nordisk plan og kan henvise til kritisk materiale om Landmark, som vi netop har modtaget fra Sverige. Ligeledes har vi rejst vi sagen i de europæiske psykologforeningers paraplyorganisation EFPPA, oplyser Johanne Bratbo.

Jørgen Carl

Fortsettelse følger ...

"Kursisterne oplever gennem Forum, at beklagelser og kompensationer filtreres og reduceres til en almenmenneskelig identitetsfortælling, der over én kam karakteriserer alle mennesker inden mødet med Landmark. Dette sker uden hensyntagen til forskellige og flertydige livsforløb ..."

To dansk- og psykologistuderende på RUC har i flere år fulgt Landmark. I Psykolog Nyt 7/2001 analyserer de de værdisæt, man møder på Landmarks kurser.

